

Jugendstilen - Art Nouveau 1895 - (1890 - 1915):

Casa Batllo, Barcelona Spania	(Art nouveau spansk, 1905-1907)
Glasgow School of Art, Scotland	(Art Nouveau, 1897-1909)
Hill House, Helensburgh Scotland	(Art Nouveau, 1902-03)
Paris Metro Entrances, Paris	(Art Nouveau, 1899-1905)
Sezession House, Vienna Austria	(Art nouveau, 1896)
The Willow Tea Rooms, Glasgow	(Art nouveau, 1902-04)
Whitechapel Art Gallery, London	(Art Nouveau, 1897-1901)
E. C. Dahl stiftelse, Trondheim	(1903-1908, jugendstil)
Kongens gate 12, Ålesund	(Jugendstil)
Bernhard Getz gate, Bakkaune Trondheim	(senbarokk/jugendstil)
Markveien, Bakkaune Trondheim	(senbarokk/jugendstil)
Enkefru Devolds villa, Ålesund	(Jugendstil)
Nordre gate 9, Trondheim	(Tysk-østerrisk jugend, 1903)
Kirkegata 9, Oslo	(Jugendstil, 1906)
Tromsø Sparebank, Tromsø	(Jugendstil)
Blomsterkjeden, Storgata Tromsø	(Jugendstil)
Kongens gate, Ålesund	(Jugend, trebygning)
Baptistkirken, Rjukan	(Jugendstil, 1922)
Festningsgata 15, Vardø	(Jugende, ca. 1900)
Vinmonopolet, Storgata Tromsø	(Jugendstil/renessanse)
Quality Scandinavia Hotel, Ålesund	(Jugend)

Jugendstilen - Art Nouveau 1895 - (1890 - 1915):

Nasjonalteateret 1897-1920, Regjeringsbygget (1897-1902) 1906 i Oslo, Historisk museum (av Henrik Bull 1890-95) i Oslo 1902, Nasjonale scene i Bergen 1907 (Skrik, Madonna) München 1896-1914 = tysk variant av art nouveau (jugendstil)

Victor Horta: Hotel Fernand Dubois, Bryssel

Lange, slanke linjer, florare fletninger, elegante buer, ingen skarpe hjørner, spenstig linjespill, frigjort fra den klassiske formverden. Stilens forutsetning er reaksjonen mot industriens fabrikkproduserte stilkopier. Litt japanisme. Litt nykeltisk bevegelse gjennom dragestilen. Også elementer av nyrokko og nybarokk.

Gjennombrudd for stilen på Pariserutstillingen i 1900. I stilen ble det lagt vekt bygningskroppens stramme og fast sluttete kontur og asymmetri ved plassering av bygningsmassene og plassering av arkitektoniske detaljer. I tillegg kan det nevnes den flatttrykte buen og de østerrikske inspirerte mindre kvadratiske ruter i vinduenes øvre del. Art-nouveau i Frankrike og jugend i Tyskland.

Nationaltheateret 1899, Historisk Museum, Oslo, 1897-1902. Landets mest særpregete bygning i denne stilen er sannsynligvis Jelsgata 49 i Stavanger fra 1910. Her er alle ingrediensene fra de forskjellige art nouveau-landene støpt sammen til et konglomerat.

I Trondheim finnes Dahls Fødselsstiftelse fra 1901 med østerrikske ornamenter blandet med dragemotiver. I Elvegata 12, 14, 16 fra 1904 finnes det avrundede hjørner og ornamenter av kongler og batkvist. Ellers Søndre gate 13, Forretningsbanken (Gildevangen?), Nordre gate 9 fra 1903 med moderat jugendstil. Apoteket St. Olav i Søndre gate.

Typisk for Ålesund:

Tysk-østerrisk preget jugendstil med elegante slyng med visse klassisistiske trekk. Også med amerikanske-engelske trekk med kvaderbruk og store buer, middelalderinspirerte med asymmetrisk fordeling av bygningsvolumne og trekk fra borgarkitekturen kombinert med dragestilens nasjonale ornamenter. Den flate bue og de østerrikske småkvadrat-vinduer er også dominerende. Avrundede hjørner med tårn, utallige arker og gavler, glattpussede fasader med dekorative felt i grovere puss eller med ornamenter, huggen stein i grunnmuren eller som markering av bygningselementer og bånd med drager og drageslyng. Blant de fremste av disse bygningene er Svaneapoteket (Hagbart Schytte-Berg - 1905). Her er fasaden kledd med huggen stein og med dekorative bygningsdeler med presist uthuggete detaljer.

Art Nouveau – Jugend

Art Nouveau- stilen vokste frem i det internasjonale - ikke minst engelskinspirerte miljøet i Belgia i begynnelsen av 1890-årene, men fikk sitt internasjonale gjennombrudd med verdensutstillingen i Paris

i år 1900. Stilen kalles internasjonalt Art Nouveau (ny kunst), men blir også kalt Jugend (ungdom) i Skandinavia og det tysk-østerrikske kulturområde. Stilen fikk ikke bare innflytelse på arkitekturen, men fornyet alle aspekter av kunsten. Plakatkunst, maleri, skulptur, smykker, tekstil, glass og møbler. Art nouveau eller jugend-arkitektur har flere forskjellige uttrykksformer. Stilens ulike aspekter varierer, delvis avhengig av geografisk område og delvis tid, men der er også generelle likhetstrekk på tvers av skillelinjene. En av de bygningene hvor vi for første gang ser den nye stilen slå ut i full flor her i landet er i Henrik Bull's Historiske museum (1897-1902) i Oslo. Litt senere i 1909, stod Einar Oscar Schou's Den Nationale Scene i Bergen ferdig. Et av hovedverkene i norsk art nouveau arkitektur.

Karakteristika ved jugendstilen:

- Arkitekturen er preget av en dynamisk og plastisk behandling av bygningskroppen. Bygningsdelene har en glidende rytme, og ofte myk avrundning av bygningspartier.
- En forkjærlighet for asymmetri, det være seg i fordeling av bygningsmassen eller ved plassering av arkitektoniske elementer.
- Karakteristisk for linjeføringen er de buete linjene, enten slake kurver eller skarpe buer.
- Mye av stilens ornamentale formspråk har sitt utgangspunkt i naturen og dens formverden, enten det er i naturalistiske former eller i mer abstrakt utforming.

Stilen har ofte en frodig dekorglede, hvor planteornamentikk eller nasjonale dragestilsornamenter (Norge) er fremtredende.

Norsk arkitektur i perioden 1900-14 preges av flere parallelle strømninger. Flere stilretninger som vi delvis finner som forskjellige retninger side om side, delvis blandet sammen til synteser som av og til blir rent norske. Ved siden av art nouveau-strømningen har perioden en klar nasjonalistisk tendens. Et forsøk på å lage en nasjonal trestil resulterer bla i varianter av dragestilen. Innen murarkitekturen griper man ideen om å kle offisielle og andre monumentale bygg med "Mor Norge" selv - hele fasader dekkes med naturstein. Dette er også en internasjonal retning, som ser ut til å bli oppfattet som nasjonal i de land den fremtrer.

Jugendarkitekturen har satt spor etter seg i flere norske byer ved siden av hovedstaden. I Trondheim blomstret denne stilarten en kort periode i årene like etter hundreårskiftet med arkitektene Johan Osness, Karl Norum og Gabriel Kielland. Eksempler fra denne perioden er Osness' Dahls fødselsstiftelse fra 1901 og Forretningsbankens gård, Søndregt. 10 fra 1907.

Den by som er best kjent for sin jugendarkitektur er likevel Ålesund. Etter bybrannen i januar 1904 lå store deler av byen i aske. Da den nye byen ble gjenreist i årene 1904-06 var det i en helt ny drakt. Byen gjenspeiler art nouveauen's varianter på en livfull og variert måte. Vi finner trekk fra den tysk-østerrikske jugendstil med elegante slyng, amerikansk-engelske innslag ved bruk av kvadersten og store buer, og til sist en middelalderinspirert retning med asymmetrisk fordeling av bygningsvolumene og trekk fra borgarkitektur, kombinert med dragestilens nasjonale ornamenter. Art nouveau arkitekturen hadde en relativt kort levetid i Norge. Nye krefter gjorde seg gjeldende like før første verdenskrig.

Jugend stilen fikk forskjellige uttrykk i forskjellige land. Spania har bla. sin helt spesielle Art nouveau variant med Gaudí's arkitektur. I Skottland skapte arkitekten Charles Rennie Mackintosh en lineær utgave av stilen. Hovedeksponentene for jugend stilen i Østerrike var Joseph Maria Olbrich og Joseph Hoffmann.

E. C. Dahl stiftelse (1903-1908, jugendstil)
Sverres gate 7 - Trondheim

Jugendstil av arkitektene Johan Christensen, Johan Osness og Lars Solberg. Nordfasaden er enkel, mens den i sør er monumental med rik dekor. Den har portal i huggen sten og er utstyrt med rik dragestildekor på midtrisalitt og hjørnebygningene.

Bygningen har altså østerriske ornamenter blandet med dragemotiver.

I Elvegata 12, 14, 16 fra 1904 finnes det avrundede hjørner og ornamenter av kongler og batkvist. Ellers Søndre gate 13, Forretningsbanken (Gildevangen?), Nordre gate 9 fra 1903.

Kongens gate 12 (jugendstil)
Ålesund

Bygd som forretningsgård og bolighus. Viser typiske europeiske trekk med solsikkermotiv.

Bernhard Getz gate 5 (jugenstil)
Bakkaune - Trondheim

Trekk fra jugend-/barokkstil:

- høyt helvalmet tak
- jugendvindu

Markveien 8 (jugenstil)
Bakkaune - Trondheim

Trekk fra jugend-/barokkstil:
- høyt helvalmet tak
- jugendvindu

**Casa Batllo (1905-1907, spansk art nouveau)
Barcelona, Spania**

Av Antonio Gaudi y Cornet (1852-1926), spansk arkitekt. Han forente på en merkelig måte gotikkens konstruktive streben med nybarokkens svulstige formspråk, samtidig som de naturalistiske elementer er meget tydelige i hans skulpturale dekorasjoner. Disse trekk smeltes sammen i en spansk art nouveau, som Gaudi er den fremste representant for. Hans hovedverk er Templo de la Sagrada Familia i Barcelona, påbegynt 1884, de vesentlige deler ferig i 1900. Andre store arbeider er Casa Guell (1886, Barcelona), leiegården Casa Mila (1905-1907). Med sine fantasifulle, helt abstrakte og polykrome former fikk han stor betydning for surrealismen, påpekt av den surrealistiske maler Salvador Dali allerede 1936.

Enkefru Devolds villa (jugendstil) Einarviks gate 7, Ålsesund

Utnevnt som det mest typiske jugendvilla i Norge. Jugendstilens tilbøyelighet til asymmetriske former kommer tydelig frem i denne bygningen.

**Nordre gate 9 (1903, tysk-østerrisk jugend)
Trondheim**

Vinduet i gavlen over det fremskutte midtpartiet er utformet som egg. Kvinnemasker og ornamenter.

Kirkegata 9 (1906, jugendstil av H. K. Stabell fra Ålesund)
Oslo

Tromsø Sparebank (jugendstil)
Storgata 65 - Tromsø

- ingen skarpe kanter
- spenstig linjeføring
- frigjort fra de andre klassiske stilarter
- glattpusset fasade

Blomsterkjeden (jugendstil)
Storgata 79 - Tromsø

- jugendvinduer
- avrundede hjørner
- komplett jugendbygg

Kongens gate (jugend, trebygning)
Ålesund

Ålesund (jugend)

Baptistkirken (1922, jugendstil)
Rjukan, Tinn kommune

Kirke for baptistmenigheten. Tegnet i 1922 av arkitekt Lorentz H. Ree, og bygget i flere etapper frem til 1932.

Festningsgata 15 (ca. 1900, jugende)
Vardø

- jugendevindu

Vinmonopolet (jugendstil/renessanse)
Storgata 33 - Tromsø

- tårn/spir
- avrundet hjørne

Quality Scandinavia Hotel (jugend)
Ålesund